

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора

ЩУРА Романа Івановича

**на дисертаційну роботу ПАТИНСЬКОЇ-ПОПЕТИ Марини Михайлівни
«Управління фінансовим потенціалом територіальних громад на засадах
сталого розвитку та європейської інтеграції», подану на здобуття ступеня**

доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент

(галузь знань 07 – Управління та адміністрування)

**у разову спеціалізовану вчену раду
Поліського національного університету**

Аналіз дисертаційної роботи, ознайомлення з публікаціями здобувачки дають підстави сформулювати узагальнені висновки стосовно актуальності дослідження, наукової новизни, обґрунтованості наукових положень, достовірності отриманих результатів, теоретичного та практичного значення, а також констатувати відсутність порушень щодо академічної доброчесності в дослідженні.

Актуальність теми дисертаційної роботи

Війна в Україні змусила змінити вектор розвитку територіальних громад та управління їх фінансовим потенціалом. Через воєнні дії низка територіальних громад опинилася в тимчасовій окупації, решта зазнала інфраструктурних, житлових, виробничих й інші інших руйнувань різного ступеня. Урядом країни був запроваджений воєнний стан, на місцях – створено військові адміністрації й змінено систему взаємовідносин між органами державної влади та місцевого самоврядування за для як найшвидшого звільнення й відновлення країни. В цих умовах завдання й обов'язки місцевих органів влади значно розширилися. Окрім безпосереднього виконання своїх ключових функцій, спрямованих на задоволення потреб населення територіальних громад, актуалізувалися питання соціально-побутового обслуговування внутрішньопереміщених осіб, формування продовольчих резервів, посилення заходів територіальної оборони.

Ще у довоєнний період територіальні громади України відрізнялися за рівнем економічного розвитку, фінансовим й людським потенціалом. Потри те, що реформа децентрації сприяла наповненню місцевих бюджетів додатковими обсягами фінансових ресурсів, регіони України продовжували показувати різновекторний рівень розвитку. Як наслідок низка територій спромоглася розкрити свій фінансовий потенціал й досягла значного ступеня фінансової спроможності (здатності самостійно фінансувати потреби громади), інші навпаки, не змогли позбутися фінансової залежності. В такому контексті дослідження проблем управління фінансовим потенціалом територіальних громад набуває особливої актуальності.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Наукове дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри менеджменту та маркетингу Поліського національного університету за темою: «Інноваційна модель зовнішньоекономічної політики в умовах кризи глобалізації» (номер державної реєстрації №0120U101915), де автором розроблено теоретико-методологічні підходи до партисипативного стратегічного планування як інноваційної моделі управління фінансовим потенціалом сталого розвитку територіальних громад в умовах євроінтеграційної перспективи.

Найбільш суттєві результати, що містять наукову новизну

Дисертацію присвячено розв'язанню наукової проблеми, пов'язаної з теоретичним і методологічним обґрунтуванням наукових засад й розробкою практичних рекомендацій щодо управління фінансовим потенціалом розвитку територіальних громад на засадах сталого розвитку та європейської інтеграції.

У дисертації *вперше*: запропоновано концептуальний підхід до формування механізму управління фінансовим потенціалом територіальних громад, який, на відміну від існуючих, передбачає активацію важелів внутрішнього й зовнішнього середовища через партисипативне стратегічне

планування, моніторинг і контроль ефективності залучення й використання наявних та потенційних ресурсів громади, партнерство стейкхолдерів у прийнятті та під час реалізації ухвалених рішень, а також визнані європейською практикою принципи оптимальності, ефективності, оперативності, об'єктивності, комплексності та адаптивності, що дозволить підвищити фінансовий потенціал територіальних громад й здатність до ефективного формування та розподілу не лише наявних, а й потенційних бюджетних, інвестиційних, кредитних та грантових фінансових ресурсів і сприятиме досягненню Цілей сталого розвитку відповідно до стратегії повоєнного відновлення країни й програми набуття членства в ЄС; *удосконалено*: експлікацію поняття «фінансовий потенціал територіальної громади», під яким запропоновано розуміти здатність, можливості та перспективи залучення й використання наявних і потенційних ресурсів територіальної громади з метою забезпечення її сталого розвитку, а також виокремлено ознаки класифікації й види фінансового потенціалу, з поміж яких: суб'єктність, територіальну приналежність, можливість залучення та джерела формування фінансових ресурсів визнано ключовими; методологічний підхід до детермінації сутності територіальної громади як носія місцевого самоврядування, яка характеризується територіальною єдністю, спільністю партнерських інтересів, соціальною взаємодією та підтримкою у розв'язанні проблемних питань, самоідентифікацією кожного члена з громадою, й визначення типових ознак, серед яких: територіальна, соціально-психологічна, економічна, організаційно-функціональна, правова, історико-культурна, суспільно-політична та екологічна були визнані ключовими; *набули подальшого розвитку*: обґрунтування напрямів сталого розвитку територіальних громад; інноваційні підходи до управління фінансовим потенціалом сталого розвитку територіальних громад; кореляційно-регресійна модель залежності доходів місцевих бюджетів, як можливого індикатора розвитку фінансового потенціалу територіальних громад, від низки факторів.

Значення одержаних результатів дослідження для науки і практики

Теоретичне значення одержаних результатів проілюстровано в концептуальних підходах, методичних основах і висновках, закладених у дисертаційній роботі. Результати дослідження відкривають перспективи для поглиблення теоретико-методологічних засад управління фінансовим потенціалом сталого розвитку територіальних громад і враховуються в освітньому процесі Поліського національного університету, зокрема при викладанні дисциплін «Регіональна політика та сталий розвиток територій», «Національна та регіональна економіка», «Економіка ЄС» (довідка № 10-42/01-17 від 15.08.2023).

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці теоретико-методичних узагальнень та науково-практичних рекомендацій щодо управління фінансовим потенціалом сталого розвитку територіальних громад на засадах сталого розвитку та європейської інтеграції. Результати дисертаційного дослідження знайшли практичне застосування у роботі органів місцевого самоврядування та використовуються Пулинською селищною радою Житомирського району Житомирської області (довідка № 48/02-03 від 25.08.2023), Харитонівською сільською радою Житомирського району Житомирської області (довідка № 1089 від 26.06.2023), Ярунською сільською радою Звягельського району Житомирської області (довідка № 583 від 17.07.2023).

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків

Обґрунтованість наукових положень підтверджується проведенням дисертанткою аналізом наукових праць вітчизняних та закордонних науковців (314 джерел), логічною послідовністю й чіткістю поставлених завдань, достовірністю представлених у роботі результатів.

Інформаційною базою дисертаційної роботи стали праці вітчизняних та закордонних дослідників; нормативно-правові й інформаційно-довідкові матеріали; офіційні матеріали Державної служби статистики, Державної

казначейської служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства розвитку громад та територій України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Житомирської обласної державної адміністрації, об'єднаних територіальних громад Житомирської області, Всеукраїнської Асоціації ОТГ тощо; електронні видання та інтернет-ресурси за темою дослідження та ін.

З метою розв'язання поставлених у дисертації завдань, використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи пізнання, а саме: наукового синтезу, порівняння та систематизації; абстрактно-логічний; статистико-економічний; монографічний; кореляційно-регресійного аналізу; порівняльного аналізу і синтезу; логічного узагальнення; таблично-графічний.

Наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені у дисертаційній роботі ПАТИНСЬКОЇ-ПОПЕТИ М. М. мають достатній ступінь обґрунтованості, дисертанткою використано значну кількість статистичних даних, отриманих з офіційних інформаційних джерел. Матеріали дисертації були предметом розгляду і дискусії на 19 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Сформульовані в дисертаційній роботі наукові положення, висновки та пропозиції належать особисто автору. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано положення, які є особистим здобутком автора.

Повнота викладу результатів дисертації у наукових публікаціях

Основні положення дисертаційної роботи опубліковані у 27 наукових працях загальним обсягом 13,15 ум. друк. арк. (11,45 ум. друк. арк. належать особисто автору), з них 8 праць, в яких опубліковано основні результати дослідження, у т. ч. 2 статті в науковому фаховому виданні категорії А, що індексується в базі даних Scopus; 6 статей – у вітчизняних фахових виданнях категорії Б; 19 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Структура роботи та її обсяг відповідають вимогам МОН України щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертаційна робота включає анотацію українською та англійською мовами, вступ, три розділи й висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Робота є чітко структурованою, зміст кожного розділу розкриває поставлені завдання. Таблиці, рисунки, додатки візуалізують перебіг виконання завдань дослідження.

У вступі окреслено актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, узагальнено наукову новизну одержаних результатів. У *теоретичному розділі* дисертації систематизовано наукові погляди та узагальнено підходи до трактування змісту поняття «фінансовий потенціал»; класифіковано види фінансового потенціалу; визначено роль територіальних громад як суб'єкта управління фінансовим потенціалом; запропоновано методичний підхід до управління фінансовим потенціалом сталого розвитку територіальних громад. В *аналітичній частині дослідження* охарактеризовано особливості формування фінансового потенціалу територіальних громад на першому етапі децентралізації; обґрунтовано особливості реалізація фінансового потенціалу для забезпечення потреб соціально-екологічного розвитку територіальних громад; проведено оцінку стану фінансової спроможності територіальних громад в умовах воєнного стану. У *проектній частині* дослідження розроблено практичні рекомендації щодо управління фінансовим потенціалом сталого розвитку територіальних громад в умовах євроінтеграційної перспективи; сформульовано напрями партисипативного стратегічного планування як інноваційної моделі управління фінансовим потенціалом сталого розвитку територіальних громад з урахуванням європейських пріоритетів; розкрито ключові цілі, принципи та важелі механізму управління фінансовим потенціалом територіальних громад в умовах воєнного стану й повоєнного відновлення країни.

Результати дослідження узагальнено у висновках до розділів роботи та в загальних висновках.

Висновок про відсутність порушень академічної доброчесності

Під час вивчення матеріалів дисертації та аналізу наукових публікацій не було виявлено ознак порушення академічної доброчесності, а саме: академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації результатів дослідження. Дисертаційна робота ПАТИНСЬКОЇ-ПОПЕТИ М. М. є самостійною та оригінальною працею, яка не містить ознак порушення академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Поряд з безперечно важливими науковими здобутками, позитивною оцінкою змісту і оформлення дисертаційної роботи слід звернути увагу на окремі зауваження та дискусійні положення, зокрема:

1. У дисертаційному дослідженні значний акцент зроблено на першому етапі реформи децентралізації, водночас робота значно виграла б, якби авторка приділила більше уваги сучасному стану її реалізації.

2. Не заперечуючи практичну цінність проаналізованих дисертанткою показників фінансового потенціалу окремих територіальних громад Житомирської області, для більш глибокої оцінки слід використовувати ширший перелік показників.

3. Потребують уточнення інструменти реалізації запропонованих дисертанткою інноваційних підходів управління фінансовим потенціалом сталого розвитку територіальних громад.

4. У ході висвітлення основних результатів дослідження доцільно було б звернути увагу на досвід Європейського Союзу щодо формування податкоспроможності територіальних громад.

80.10.83 N 120

Водночас слід зауважити, що вказані недоліки та дискусійні питання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження і не зменшують його теоретичного й практичного значення.

Загальний висновок

Дисертаційна робота ПАТИНСЬКОЇ-ПОПЕТИ Марини Михайлівни на тему: «Управління фінансовим потенціалом територіальних громад на засадах сталого розвитку та європейської інтеграції», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є завершеним самостійним дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані результати щодо управління фінансовим потенціалом територіальних громад. За актуальністю, науковою новизною, теоретичним, методологічним і практичним значенням, повнотою викладу принципів наукових положень, обґрунтованістю одержаних результатів та оформленням дисертація відповідає вимогам, передбаченим Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка – ПАТИНСЬКА-ПОПЕТА Марина Михайлівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 – Управління та адміністрування.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Роман ЩУР

підпис	<i>Щура Р.</i>
ЗАСВІДЧУЮ	
Начальник відділу кадрів	
	<i>С.М.Щура</i>
	Орест СМЩУР
« »	20